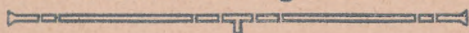

Tähtis küsimus tegelikus elus.

Kuidas käima peale jäämise eest hoida.

Dr. med. R. I. Drechsler.

Eesti keelde stud. med. R. T.

Hind 50 kop,

Tallinnas, 1908.

Kirjastuseühisuse „Teadus“ trükk ja kulu.

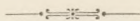
Tähtis küsimus tegelikus elus.

Kudas ennast käima peale jäämise eest hoida.

Kirjeldus, missuguseid kõige uuemaid abinõusid arstikunst käima peale jäämise eest hoidmiseks soovitat.

Dr. med. A. J. Drechsler.

Õesti leelde stud. med. A. E.

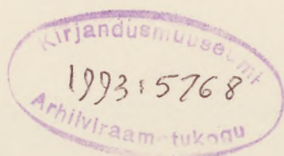

See raamat on vähejel arvul ja käsitirjade kohta maks-
wate õiguste põhjal trükitud.

Tallinnas, 1908.

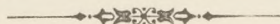
Kirjastuseühisuse „Teadus“ trükk ning kulu.

Trütitud M. Antje trüfitojas, Tallinnas.

Sisu ülevaade.

Raamatu tarvitajatele	4	lht.
Sisesejuhatuseks	7	"
Raskejalgseks jäämise eest hoidmise abinõuud	9	"
Hoidmise abinõuud meesterahwa poolt . .	10	"
Tegemise pooleli jätmine	10	"
Rondon	11	"
Soolika kondonid	12	"
Gummi kondonid	14	"
Hoidmise abinõuud naisterahwa poolt . .	15	"
Suguriista pesemine	16	"
Dr. Hing'i aparat	17	"
Dr. Cave hoidmisserõngas	18	"
Käsn ja tampon	19	"
Munad ja pätsikesed	20	"
Tolmutajad	22	"
Gummißt pessarium	23	"
Metalli pessarium	25	"
Tagasihoidmine ajutiselt	29	"
Lõpusõna	30	"
Kirjalööde ülestähendus	31	"

Raamatu tarvitajatele.

Tegelises elus tuleb väga tihti juhtumisi ette, kus üks või teine meeste- ehk naisterahvas sunnitud on abinõuusi tarvitama, et sugulisel kokkuseitmisel, ilma milleta nimelt abielus väga raske, sagedasti ka otse võimata on läbi saada, soovimata tagajärge ei oleks.

Rõrgemates, rohkem haritud ringkondades, kus teadusmeeste arvamised juba enam teada, tuntakse neid abinõuusi, mis õpetlased raskejalgses jäämise eest hoidmises wälja mõtelnud, peaaegu igal pool ja tarvitatakse neid laialiselt, kuna aga alamates rahwakihitides, millele neid abinõuusi veel mitu korda rohkem tarwis läheb, nende kohta alles õige tunde arusaamine, sagedasti ka täielik teadmata olek walitseb.

Harimata inimesed, pealegi veel, kui nad endid uuema aja hariduslikest liikumistest kas waezulikult ehk tuimalt eemale hoiawad, waatawad asjade peale, mida muuta nende endi võimuses seisab, kui saatusse ärapöörmata otse peale ja tormawad lahtiste filmadega hufatusesse.

Teised jälle on „fõbrade“ käest kuulnud, mis hoidmiseks teha tuleks ja teewad asjade järreltegemisega, millest neil segased wõi hoopis eesliised aimdused on, ainult kahju. Õppinud arsti poole nõuuküsimusega pöörata, selleks puudub juuremal osal kombelik julgus, ja nõnda kannatatakse pealegi teadmatause raskeid tagajärgegi ning lõhutakse armetumalt kas enese wõi enese kaaslase terwiist.

Mii näituseks on linnas ja maal laialdaselt moodis, et sugulik tegewus enne mehe seemne väljajawoolamist pooleli jäetakse, kuid poolelijätjad ei tea aimatagi, et nad sel kombel endi terwiist kõige kardetawamal kombel häwitawad. Samati on lugu ka teiste walesti mõistetud hoidmise-abinõuudega.

Juust jäherdustele inimestele, kellel asjatundmine puudub ja kes häbenewad, wõi ei tea arsti poole nõuuküsimusega pöördma, oleme tarwiliseks arwanud selle raamatuga appi tulla, sest siin on lihtsal ja arusaadawal rahwakeelel ära seletatud, misjuguised abinõuud raskejalgsiks jäämise eest hoidmiseks olemas on ja misjuguised head wõi wead kellelgi neist olemas.

Mõnigi wahest ehk wangutab meie töö üle pead ja arwab, et jäherdust tarfust, nagu meie siin pakume, meie rahwale sugugi tarwis ei ole. Kuid meie arwame õpetatud meeste seletuste põhjal, et praegune kiire edenemise aeg, kus mõitlus elu ülespidamise eest iga päewaga raskemaks muutub, just niisuguste teadmiste päewaforrade toomist tingimata nõuab ja ka järeldab.

Et see arwamine põhjendatud on, seda tahame meie warsti iseäralikus raamatus teaduslikult mõrera= kui ka omamaa profesjorite ning teiste õpetatud meeste arwamiste ning seletuste peale toetades ära seletada.

Tõlkija.

Sissejuhatuses.

Need ajad on ammu möödas, kus lasterohkust taewaõnnistuseks peeti. Praegustel ühiskelulistel oludel, kus mõttlus elu eest peaaegu kõigil nii üli-raskest on muutunud, langeb iga laps oma vanematele raskest koormaks. Waatame ainult wäesemate inimeste, näit. tööliste, wäikeste ametnikkude jne. peale, kellel suured perekonnad toita ja mele saame aru, kui kurb jäherduste pereisade seisuford on. Naisterahwas, kes igal aastal lapsi sünnitab ja wäesuse tõttu amme ega lapsehoidjat wõtta ei wõi, ei suuda ülejõuäilwat koormat kanda. Alaline hoolikandmine laste eest, alaline õõjeti ülewäl walwamine, laste imetamine ja jälle läima peale saamine — see kõik teeb tema terwisele kahju. Peale seda tõusewad sagedasest läima peal olemisest igasugused lapsekojahalgused ja niisuguse naisterahwa ergud lähewad hoopis riikesse.

Seltskonna kõrgemates ringkondades hakati juba ammu laste arwu vähendamata. Seal olivad selleks muidugi teistsugused põhjused kui wäesuse rõhumine, nimelt laheda ja lõbusa elu tagaajamine. Sellepärast oleks raskejalgselt saamise eest hoidmise abinõuud ammugi juba

pidatud kestmistes ning alamates rahvatiheduses, kus seda inimeste õnnetu eest kaitsmiseks hädasti tarwis oleks, tarwitusele mõetama. Paremini on kahele, kolmele ehk ka neljale tervele lapsele elu anda ning neid kindlale jalale seada, kui et teegi enesele rohkearmulise, aga kindra järeltulewa põlve soetab ning temale tarwilist haridust anda ei suuda.

Peale seda tuleb kaima peal olemise ajal naisterahwaste juures säherdusi haigusejuhtumisi ette, ei ema elu peast. Ise pärast tihhti tarwis on raskejalgsust kunstiliselt ära lõpetada. Silmanähtaw on, et kõik naisterahwad ei jassa terwet järeltulewat sugu soetada ja arstid peawad tihhti suguilise läbikäimise lõpetamist soowitama. Rahulise iseloomuga tuiimesed, kellel suur tahtmisejõud, ja wanemad isikud, kes endi üle walitsemise kätte harjutanud, suudawad endid suguhiimude tähtsusest tagasi hoida. Kuid hoopis teisistugune on lugu kirglike iseloomuga, nõrga meelega, aastate poolest noorte, elus harjumata inimestega; säherdune kätt kätt nendel üle jõu ja tagasihoidmise asemel muutub nende abielu lõpeteks tihhti suguiliselt liigategemiseks, mille all nende terwis kannatab, ning nende ergud wiimaks rikki lähewad.

Säherdune kurb ja kahjuks tihhti ette tulew lugu on arstisi sundinud abinõuusi otsima, mis naisterahwaid kaima peale saamise eest hoiatsiwad. Arstid jõudsiwad otsusele, et parem on kahest hädast wähemat walida.

Raskejalgseks jäämise eest hoidmise abinõuud.

Ratsuge kõik läbi; pidage
tinni, mis hea on. 1. Pau-
luse raamat Tessalonika rah-
wale 5. peat. 21. jalm.

Nüüd heidame pilku kõigi nende abinõuude peale, mis praeguse aja arstiteadus raskejalgseks jäämise eest hoidmiseks välja on uurinud ning jätame siis igaühe hooletaks seda tarvitada, mis ta paremaks loeb. Kuid igakord ei lähe walik mitte korra pealt õnnets. „Ratsuge kõik läbi; pidage tinni, mis hea on.“ See pühakirja sõna passib ka praeguse juhtumise kohta! Kui hea abinõuu wiimaks leitud on, siis waja seda ka alaliselt tarvitada, et organismus wõi teha sellega ära harineda mõits. Ja see on sellepärast tarwilik, et tundmuste sügawus võimalikult täielik saaks.

Soõdmise abinõuud meesterahwa poolt.

Tegemise poolelijätmine (Coitus interruptus). Kõige rohkem tarwitusel olev abinõu raskejalgseks jäämise eest hoidmiseks on tegemise poolelijätmine, kus juures meesterahwas enese suguriista, enne seda kui ta seeme jooksma hakkab, naiserahwa suguriistast wälja wõtab, nõnda et seeme naiserahwa jalgade wahele maha jookseb. Sel kombel saadetakse küll sugulise kokkuheitmise lõpueesmärk, seemne wäljamooolamine, korda, kuid seal juures tuleb jälle see paha nähtus ilmfile, et ärritus teiste ergupeapunktide külge hakkab, mis suguliseft tegemuseft koguni eti osa ei wõtnud. See asjalugu aratab meesterahwaste juures halba, haiglast erutust, mille kaupas tihtigi peawalu kaib. Kui teha küllalt tugew ei ole ja jäherdusel kombel sugulist tegemist wõrdlemisi tihti ette tuleb, siis jõuab meesterahwale ruttu neurasthenie kätte, see tähendab ta terwe ergutamata jääb nõrgaks. Neurasthenie tagajärjeks on aga sugutamise wõimetus sel kujul, et meesterahwal seeme wälja woolab, enne kui ta tegemist lõpetanud on (Impotentia ex neurasthenia*).

Teisest küljest muudates ei saa ta naiserahwas tegemise enneaegse lõpetamise korral seda loomulikku lõbu maitset, mis tema terwisele nii wäga tarwilik on. Nagu tuttam, tursuwad naiserahwa suguosad iga-

*) Dr. R. Ulgmann. „Über potentia generandi und potentia coeundi“ waata „Wiener Klinik 1885.“

lord sugulise erutamise korral üles ja veri woolab neisse kottu, kui ärritus kõige kõrgema kraadini on tõusnud; selle järele aga, kui tegemine lõpetatud, läheb kõik ruttu endisesse olekusse. Ääetaks aga tegemine pooleli, siis sünnib see suguosade endisesse olekusse tagasiminemine väga pikkajaks, ja täitmata jäänud erguline erutus sünnitab halba tundmust ning ribub pika peale ergud hoopis ära. Lapsekoda, mis sagedast vere juurdewoolamisest paistis läheb, kaotab oma endise kuju, jääb kõwaks ning paisub suureks; siis kannatab naisterohwas veel haiglaste kuurloomuse, tufase meele ja kõhualu käes.

Professorid Valenta ja Neugebauer Warszawis*) tõendavad kindlasti, et nemad olla tähele pannud, et juur hulk lapselõoja wähhajalguse juhtumisi olla sugutegemise enneaegse lõpetamise tõttu tõusnud.

*

LONDON. Kõige lihtsam ja mõjuwam abinõu kätma peale jäämise eest hoidmiseks on, et meesterahwa suguliikme otsa õhukene, kuid kindel kott otsele kindasõrm tõmmataks. Wäljajoomise puhul jääb seeme selle kotti sisse ega pease naisterahwa suguliikmesse. Säherdusi kottisi kutsutakse *L o n d o n i d e k s*, nende ülesleidja Inglise arsti Dr. Condoni, nime järele, kes 17. aastaja kessel Londonis elas, ja esialgu oliwad nad

*) Congrès périodique international des sciences médicales Amsterdam 1879.

Prantsuse haiguse või sihvilise eest hoidmisel tarvitusel. Kondonisi valmistatakse foolikast ja gummi si.

*

Soolika kondonisi tuntakse rohkem nime all „kalapõie kondonid“ ja nad tehakse lammaste ning teiste loomade umbsoolikast.

Soolika kondonid jagunevad veel mitmesse sorti, enamasti paksuse ning pehmuse järele. Kõige paremaks loetakse need kondonid, mis täitja ilma weata on ja selle jor di pealt mõetakse kõige kõrgemat hinda. Kui aga valmistamise juures kondonid praguliseks on lätnud, siis liimitakse pragudele lapid peale, ning kondonid lähewad alama jor dina odawalt müügile. Kui foolika kondoni wastu waiget waadelda, siis on väga ferge tema puudusi üles leida. Seda peab ostmise juures tähele panema. Wärsked foolika kondonid peawad walget farwa olema; kollane farw tähendab, et nemad kaua seisnud ja esialgse fittuse kaotanud on.

Enne kui foolika kondonisi tarwitatakse, peab lindi ära mõtma, mis lahtise otja külge on finnitatud; selle järele tuleb kuiw kondon mehe sugulikkme otja tõmmata, mis wajelini või raswaga kofku en mõitud ja jooja weega märjaks teha. Siis tõmmatakse kondoni peale gummist mõru, mis kondoni ei lase tegemise ajal kortsu minna ega liikme otjast ära waoda. Pärast tegemist waja liige naisterahwa rihsta seest wälja mõtta, enne kui ta liiga pehmeks läheb ning siis tuleb kondon ühes mõruga ettewaatlikult ära mõtta.

Peale ära võtmist pannakse kondoni wee sisse ja pestakse hommikul tublisti puhtaks. Siis kuivatatakse ta mõlemilt poolt käterätikuga ära, puhutakse õhku täis, seotakse ots lindiga kinni ning riputatakse naela otsa kuivama. Kui kondoni kuiv on, võetakse lint ära, filutakse kondoni ots tasaselt, õrutakse tal kumiga*) sisse ning kondoni on jällegi tarvitamiseks kõlblik.

Kui kondoniaga korralikult ümber käiakse, siis võib teda mitu korda tarvitada.

Ülemaal tähendatud õhupuhumine kondoni sisse on ühtlasi ka kondoni tihkuse proovimiseks tarvilik: kui kondoniil ka õige tihkuse negi pragu sees on, langeb ta ruttu kokku ega jää õhku täis. Sealt, kust õhk läbi ei pease, ei või muidugi ka mitte seeme läbi tungida.

Kui pärast tegemist selgub, et kott kindel ei olnud või mõni muu apardus ette tuli, siis peab naisterahvas oma suguristista sooja boorhapu weega Esmerchi kannu abil ära pesema. (3 theelusika täit boorhaput tuleb õlleklaasi täie teema wee sees üles sulatada ja sinna hulka siis kaks õlleklaasi täit külma wett juurde lisada.)

Soolika kondoniid määsavad üsna kallist hinda. Kes walmis soolika kondoni enesele osta ei jõua, võib seda ka ise valmistada. Selleks peab ta enesele lihuni ku kääst wärskke lauba ehk wafika umbsoolika ostma, selle hoolega boorhapu wee sees (1 theelusika täis boorhaput 1 õlleklaasi teema wee sees üles sulatatud) ära pesema ning siis ülemaal kirjeldatud kombel

*) Takkumi saab igast aptegist.

tarvitama. Need omatehtud kondoniid on ostetud kondonidest veel paremadgi, sest et nad wärskelt ilanahaga peamast ühesugused on. Need wõib glitseriniga täidetud nõuu sees alal hoida ja peab igakord enne ja pärast weega pesema.

Et foolika kondon tarvitamise juures kõvasti mehelikkme ümber liitub, siis ei takista see põrmugi lõbutundmist, ja tegemine läheb täiesti loomulikus olekus korda (muud kui sigtamine jääb muidugi tulemato).

Sellepärast siis wõib foolika kondonisi julgelt soovitada, ja nende tarvitamine ei too kummagile poolele, ei naisterahwale ega meesterahwale, vähematgi kahju ning isegi inimesed, kelle ergud juba rifutud, tarwitagu neid ilma kartuseta.*)

*

Gummi kondoniid valmistatakse õhukesest gummist, mis paksem ei ole kui 0, 1 millimeetrit, kuid väga tihti müüakse nitsuguseid gummi kondonisi, mis mitte küllalt tugewad ei ole. Tuttaw on, et gumm aja jooksul ära kuivab, ja üksigi kaupmees, iseäranis veel vähekel mõedul kaupleja, kes kauba kolmandama käe läbi saab, ei wõi oma kauba wärskuse eest hea seista, sest temal on teadmata, kui kaua aega kaup suurkaupmehe käes seisib. Lõpetks rebeneb gummi kondon tihti ja ei täida sel kombel oma otstarbet. Sellepärast peaks

*) Dr. G. Jerdy. Die Mittel zur Verhütung der Conception.

enne tarvitamist kondoni siäse weti kallama, mis ära näitab, kas kondon küllalt kindel on.

Kuigi märked gummi kondonid välispidiiselt endi ülesannet raskejalgses jäämise eest hoidmise abinõuuna täidavad, jäävad nemad teisest küljest maadates siiski takistuses meeste- ja naisterahwa wahel, ning wähendavad mõlemil pool loomulisi tundmusi. Selle pärast ei wõi neid kogunisti mitte erguhaigetele inimestele soovitada.

Viimisel ajal on veel lühikesed gummi kondonid tarvitusele wõetud, mis ainult meeste-rahwa liikme pea kinni katawad ja wõru abil liikme pea taha kinni tõmmatakse. Need kondonid ei ole mitte head, sest nemad halwawad liikme peas lõbutundmise ära ja vähendawad sel kombel loomulisi tundmusi. Kõige wiimaks on nad veel sellepoolet puudulised, et kergesti liikme otsast ära libiseda wõiwad.

Soidmise abinõuud naisterahwa poolt.

Suguriista pesemine. Üks kõige lihtsam abinõu raskejalgses jäämise eest hoidmises naisterahwa juures on — suguriista ärapesemine kohe peale tegemist. Pesemist toimetatagu Esmerchi kannu abil, millel lapsekõja jupp on (joonestus 1). Selleks wõetagu kas lihtsalt sooja wett wõi jälle boorhapu

fulatiist (3 theelusika täit boorhaput 1 õlleklaasi keema-
mee sees ära sulatada ja sinna hulka pärast 2 õlleklaasi
täit ärajahutatud feedetud wett kallata). Seal juures on

waja meeles pidada, et wee soojus mitte mingisugusel tin-
gimisel alla 24 kraadi R. järele olla ei tohi, sest
külma weega pesemine sünnitab lapselõigas
walu ning munasarjas põletikku. Esimarchi
kannu ei tohi mitte liiga kõrgele üle ripu-
tada, sest wee rõhuline ei wõi mitte wäga
kõwa olla, ainult sarnasel korral on wõt-
malist suguriista põhjalikult puhtaks pesta.
Pesemine sündigu kõige parem wälkese,
jalgade peal seiswa wannikese kohal, mida
hides kutsutakse. Igal juhtumisel ei
wõi suguriista pesemist peale tegemist mitte
täiesti kindlaks abinõuks rastejalgsels jää-
mise eest hoidmiseks lugeda ja teda peab
ainult kui kõrwalist abinõu teiste hoidmise-
abinõude tarwitamise juures soowitama.

Soonist. 1. Aga igatahes on ta hea ja soowitamise
Esimarchi wäärt ning kõige tähtsam weel suguriista
kann lapselo- ja jupiga. puhtalt-hoidmiseks.

Pesemise sõbrad annawad nõuu naisterahwa su-
guriista mitte ainult pärast, waid ka enne kolluheltmist ära
pesta. Kuid arusaadaw on, et sellel soowitusel tege-
lises elus palju tähtsust ei ole. Sugulist kirg wõtab
tihti wälgu kitrusel abitaasjade üle wõimust ja siis kor-
raga . . . jäherdune manitsus! Kes sunnirge hoo-

gusi tunneb, see peab minuga tunnistama, et sõherdune abinõu küllalt hea ei ole. Peale seda halwab pesemine enne tegemist naisterahwa himu ära.

✱

Dr. Hinghi aparat. Õpetlased, kes naisterahwa sugurliista pesemist iseseiswa abinõuuna raskejalgsels jäämise eest hoidmiseks soowitawad, lähewad aga siiski weel kaugemale. Reegi Dr. Hing walmistas riistapuu, mis tema arwamise järele kõik Esmerchi kannu puudused ära wõitma pidada. Sel riistapuul on kolm jagu: wäikene aukline muna, toru ja suur kera.

Joonistus 2. Dr. Hinghi aparat.

Muna pannakse enne suguliist kottuheitmist naisterahwa riiesta sisse, nii kaugele kui wähegi lähed ja kui tegemine lõpetatud on, pritsitakse kerast sooja boorwett (1 theelusika täis 1 õllellaasi täie keewa wee peale) ematupe sisse, mis riiesta ära puhastab ja seemne eluldud ära tapab, sellepeale imeb muna seemnega segatud wee enesesse ja saadab ta toru mööda tagasi suure kera sisse. Ülesleidja paneb pritsimise kohuse meesterahwa peale, kuid harilikult on lugu ikka nii, et pritsimine kas ära unustatakse või parajal filmapilgul te-

gemata jäetakse. Peale seda tarvitab see aparat enne sugulist kottuheitmist palju ettemalmistusi: tarvis suur gummi kera boorwett täis kallata, mura naisterahwa riista sisse panna, suur kera kõik aeg läbi läes walmis hoida ja priisimiseks parajat filmapilkku waritseda. Kõik need ettemalmistamised on liiga keerulised selleks, et see riistapuu hõlbus tarvitada oleks.

✱

Dr. Cave hoidmiserõngas. Et Dr. Hingši aparat tegelises elus soowitud kogu ei saada, läkšiwad naisterahwa suguriista pesemise soowitajad veel kaugemale ning Dr. Cave walmistas hoidmiserõnga.

Joonistus 3. Dr. Cave hoidmiserõngas.

See rõngas saadab enesest pikkamisi üht medelisku wälja, mis seemne eluidud ära surmah, kuid seal juures tundmusi sugugi ei sega ega halwa. Rõngas niisutab lapselõja juud igast küljest ühetasaselt ning mõjub häwitatamalt seemne peale. Minult seda peab tähendatud

aparadi puuduseks lugema, et tarwis on auklist gummi toru, mis rõnga sees pool seisab ja mille sees arstirohi on, mõie nädala tagant vahetada. Kuid selle eest jääb lapseoja ots täiesti wabaks, mida ta tähtsaks heaks küljeks lugeda tuleb. Minult seda peab tähele panema, et rõngas õigel kombel naisterahwa suguriista sisse pandaks. *)

*

Käsu ja tampon (topp). Wäga palju inimesi tunnewad mistiisti käsnafi raskejalgses jäämise eest hoidmise abinõuudena. Neid müüakse kõlgis aptekides siidi wõrkude sees lindiga wõi lihijalt siidi lindiga. Remad makjowad üsna kallist hinda ja sellepärast on kõige parem neid ise teha: pehmest käsnaft lõigatakse märjalt, seda mööda kui suur naisterahwa ematupp on, nii 3—7 sentimeetrit läbi mõeta suur muna, mille külge 30 sentimeetert pikk walge siidi niiti seotakse.

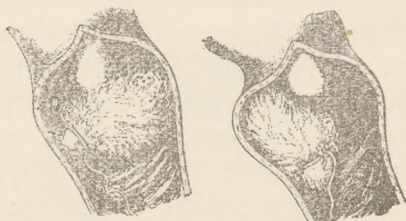
Enne tarwitamist pestakse käsn hõõlega ära ning fastetatakse boorhapu sulatise sisse (1 theelusika täis boorhaput 1 õllellaasi täie keema wee peale). Enne tegemist pannaakse käsn märjalt naisterahwa suguriista sisse, kuid pärast tegemist tõmmatakse ta siidi niiti mööda ematupest wälja ning tupp pestakse eespool kirjeldatud kombel Gsmarchi kannu abil ära.

Käsna asemel võib ka puhastatud puuwilla toppi wõi wõerakeele nimega t a m p o n i tarwitada, mis ees-

*) Dr. med. H. Fischer — Dückelmann. Die Frau als Hausarzt.

pool kirjeldatud kumbel julatatud boorwee jees hästi märjaks on tehtud. Ka topile seotakse nagu käsnalegi siidi niit taha, mille abil kerge on teda välja tõmmata.

Käsn ja topp, need kõige lihtsamad naisterahwa hoidmise-abinõuud, saadavad ainult siis soovitud taju, kui nad kõvasti vastu lapselõoja suud seljavad; kui nad aga lapselõoja suu eest kõrvale sattuvad või tegemise ajal selle eest eemale surutakse, siis jääb lapselõoja suu kaitseta ning naisterahwas võib karta, et ta raskesti jälgselt jääb. Seda seletavad kõige paremini meelejoonistused (4 ja 5).

Joonistus 4.
Tampon õigel kohal.

Joon. 5. Tampon
õigesti kohalt kõrvale.

Munad ja pätsikesed (Suppositoria vaginalia) on praegusel ajal kõige rohkem tarvitusel olevad abinõuud raskesti jälgselt jäämise eest hoidmiseks. Need on valmistatud kakao õlist (butyrum cacao), boorhapust (acidum boricum) ja hiinist (chininum muriaticum) või hiinosolist (chinosolum). Tähenstatud abinõuud kannavad munade ja pätsikeste kuju. Kuigi antiseptikalised (mädanemise vastased) ained, milleks

Käesoleval juhtumisel hoordhau ja hinojol on, kaiao ölis, nagu üleüldse raswades, oia enese mõjust tao-tawad, tarmis siiski meeles pidada, et seemne eluidud väga õrnad on (isegi lihtne wesi on neile kangeks mürgiks) ja see mõjutatus ei mængi tähtsat osa.

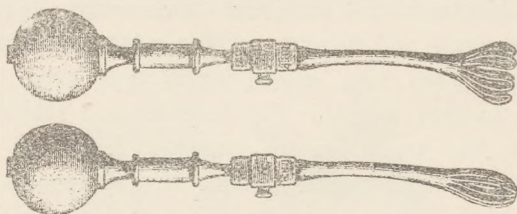
Need hoidmise abinõuud pannakse mõni minut enne tegemist naisterahwa suguriista sisse ja pealegi nii sügawale kui wähegi võimalik. Ebaharilise palamuse tõttu, mis suguosades tegemise ajal walitseb, sulab kaiao õli naisterahwa riistas ruttu ära. Meesterahwa liige sõt-kub tegemise ajal sulanud wedeliku mööda naisterahwa suguosaj laiali ning wedelik tungib igale poole ematupe kortsude wahele. Pätisitefed sulawad endi latjiku laadi tõttu rutem ära kui munad ja sellepärast tuleb neid munadest paremaks pidada. Kõige paremaks peetakse neid raskejalgses jäämise eest hoidmise pätisefi, mis Dr. Kampi eeskirja järele walmistatakse (Dr. Kamp's leicht lösliche antiseptische Damen-Praeservative) ja tegelikus elus väga häid tagajärgefi saatnud on. Peale seda andsiwad väga häid tagajärgefi „H. Unger's ärzlich empfohlene, antiseptische leicht lösliche Sicherheitsovale.“ Sugugi ei kõlba Dr. Barudo „Parisi Amori munad.“

Raskejalgses jäämise hädasoht on weel wähem, kui naisterahwas õppinud on Es marchi kannu sooja feebimeega alati walmis hoidma, et kohe peale tegemist suguriista ära pesta. See puhastab ematupe ilanaha kortsud kõige paremini ära ning sulatab hoidmise abinõuu raswafad üles.

Nõnda siis, see abinõu on täitsa kindel ja mõjuv, ei saada terwisele kahju ega takista ka lõbutundmist sugulise toimetuse ajal.

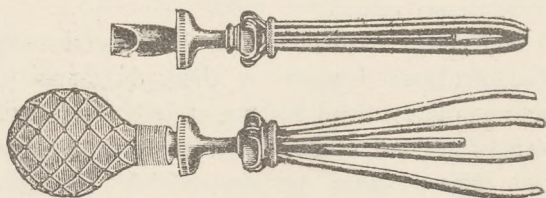
✱

Tolmutajad. Siin peame meie tarviliseks veel üht teist sorti abinõuusi pöördutada, mida raskejalgses jäämise eest hoidmiseks tarvitatakse. Need abinõuud põhjeneswad sellesama keemilise mõjumise põhjusemõtte peale, mis muna-
del aluses on, ja neid kutsutakse t o l m u t a j a t e k s.

Joon. 6. Dr. Justuse tolmutaja.

Nende otstarbeks on sellekohast tolmu lapsekoha suu peale puhuda. Kuid raskesti jääb, et tunda ei või, kas pulber tarvilisele kohale sattus, ja kui tolmutamine oskamataalt on toimetatud, nagu meie joonis-
tus (9) näitab, siis ei jõuta mitte eesmärgile.

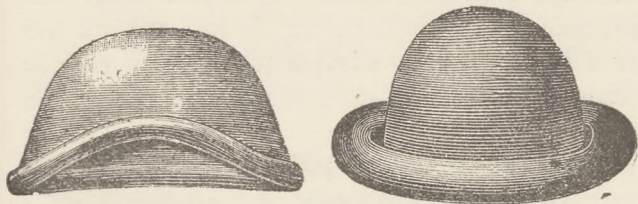
Joonistus 7. Tolmutaja. For the Malthusian.

Zoon. 8. Digel kombineel tolmupuhumine.

Zoon. 9. Ekstsisel kombineel tolmupuhumine.

Gummi pessariumi (*Pessarium oclusivum*) wõttis arstlikel tööpõllul kõige esmalt Dr. Mensingi tarwitusele. Päriselt on see abinõu, nagu juuresolew kujutis (10) näitab, gummist ja kübara laadi, mille ääre sisse paendum teraswedru seatud. Selle wedru abil lütkub pessarium lapselõu kaela wastu ja paneb tema kindlalt kinni. Sel kombel on naisterahwas raskejalgsels jäämise eest täielikult hoitud. Kuid teisest küljest waadates jälle tuleb seda wedru just pessariumi halbtuseks lugeda, sest tult juhtumisi ette, kus wedrud katti lätiswad ja naisterahwaste sugurliista raskesti wigastasiwad.

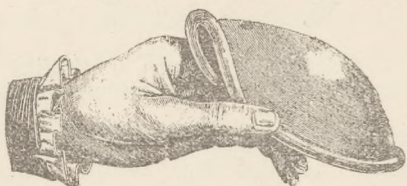
Zoonistus 10.

Dr. Mensingi pessarium.

Zoonistus 11.

Dr. Matrisaluse pessarium.

See asjalugu wiis Dr. Matrisaluse mõtte peale, teraswedru asemele paksu gummi rõngast (joon. 11) panna. Kuid ehk küll sel kombel suguriista rikkumise hädasoht kõrwale oli saadetud, ei saadud ometi raskejalgsel isik jäänise võimalust täiesti ära kaotada. Dr. Matrisaluse pesjarium nihkub sugulise toimetuse ajal kergesti koha pealt ära ja ei täida selle pärast oma ülesannet.

Joonistus 12. Pesjariumi kohalepanemine.

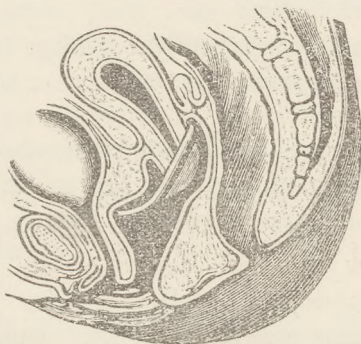
Peale tähendatud puuduste on gummi pesjariumidel veel järgmised halvad küljed:

1) Tarmis on lapselõoja kohane pesjarium valida, mis aga alati väga raske on, sest et paraja suuruse leidmine alles teise ja ka kolmanda katse järele õnnets läheb.

2) Kui paras suurus on leitud, siis peab ostama pesjariumi koha peale panna. Kudas seda tehakse, seda näitavad meie joonistused 12. ja 13. Rahjuks teeb see kõik asjatundmata inimesele suurt raskest ja sellepärast peaks iltka arsti ehk harjunud ämmaemanda abi tarvitama.

3) Tähele pannes, et pesjariumide fikssepanemine juurte raskustega ühendatud on, soovitawad nende ülesleidjad neid alati kanda ja alnult kuupuhastuse

ajal välja mõtta. Kuibd tuttav on, et pessariumi alalise kandmise tõttu, — pessariumi ääre rõhutamise mõjul lapselõoja kaela ilanaha peale, — lapselõoja

Joon. nr. 13. Gummi pessarium õigel kombel.

kaela sisse enam ehk vähem sügav õnarus tekkib. Selle tõttu ei liitu pessarium hästi lapselõoja kaela vastu, millel halvad tagajärjed võivad olla; sellepärast on tarvis pessariumi mõne aja tagant vahetada, kus juures kitsam nummer valitagu.

Lõpuks peab tähendama, et pessarium naisterahvastel suguhimu nürib, mis eespool toodud põhjustega nõnda palju mõjunud on, et seda pessariumi mitte palju ei tarvitata.

Metalli pessarium (*Pessarium metallicum*), mis mele joonistus (14) loomulikus suuruses kujutab, on gummi pessariumist sellepoolest parem, et naisterahvas

ise teda iseäralise, selle tarwis walmistatud warre abil (joonis 15) ilma wõera abita lapselõja sisse panna wõib. Enne sissepanemist on tarwis pessarium wafeliniga ära määrida.

Enese kaju poolest lapselõja ehitusega kottu passides seisab see pessarium kõwasti lapselõja sees (joonis 16) ega anna ennast naisterahwale sugugi tunda. Minult esialgu muidugi tunneb naisterahwas, et tal midagi wõerast asja suguriista sees on, kuid ta harjub sellega warsti ära ja pärast ei pane ta pessariumi enam tähelegi.

Meesterahwas ei sega see pessarium tundmuste maitsemises mitte põrmugi ja kui temale mitte ei ütelda, et pessarium naisterahwa suguriista sees on, siis ei märka tema ise seda tõesti mitte.

Selle riistapuu tarwitamise puhul ei ole enne sugutamist mingisuguseid hoidmise eelwalmistusi tarwis, sest teda wõib juba ammu enne sugulist toimetust sisse panna ja seal kuni kuupuhastuse hakatuseni landa. Kuupuhastuse ajaks peab pessariumi tingimata t suguriistast wälja wõtma. Selle tarwis on pessariumi otjas wäikene auk, kuhu külge siidi niit kinnitatakse. Et haigused lapselõtta ei peaks, tuleb pessarium iga kord enne lapselõtta sissepanemist keewas boorhapu wees (1 theelusikas 1 õllellaasi keewa wee peale) ära kupaada.

Et see pessarium puhtast kullast tehtud on, mis teatavasti mitte ei roosteta ega murdu, wastutab ta

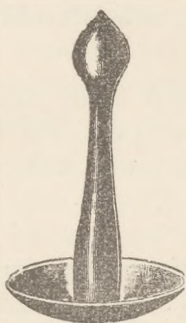
teatud mõedul selle eest, et õnnetumaid juhtumisi ette ei tule.

Seda abinõuu on viies suuruses müüa, sünnitamise ajajärgude järele, mis naisterahvas läbi elab. Järgmine tabel olgu abiks paraja suuruse väljavalmise juures:

N ^o N ^o	0	I	II	III	IV
Sünnitamise ajajärgud:	0	0—1	2—3	4—5	6—8

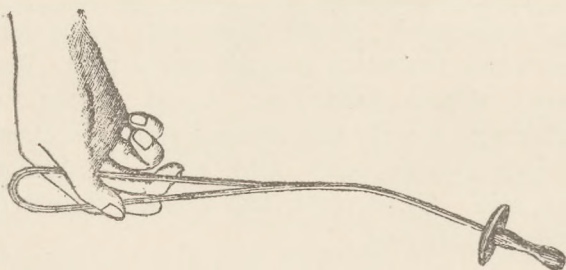
Peale seda müüakse veel „kõige puhtamast hõbedast“ pessariumisi. Nende pessariumide alaline kandmine mõjub tingimataalt halvasti termise peale. Nagu tuttav, tekkivad naisterahwa suguoja ilanaha sisse puhkuse ajal happed, need mõjuvad pessariumi alumise osa peale ning see mõtab enesele tuntud hõbedarooste korra peale. Et see rooste tõrd termisele kahjulik on, mõistab igaüks isegi.

Ka ei ole hõbe pessarium enese ehituse poolest tarvitamiseks kõlbuline. Alumine jagu võib kaunistada, millest wast kõne oli, ei ole mitte nõnda moodi kumerif nagu tuld pessariumil, vaid wastupoolsele külge. Miks see nii on, ei või aru saada, sest säherduse ehituse tõttu ei või lapselõoja suu mitte nõnda kõvasti kinni kaetud saada, et seemne sees olevad eluidud lapselõotta ei peaseks.

Joonistus 14. Metalli
pessarium (fullast).

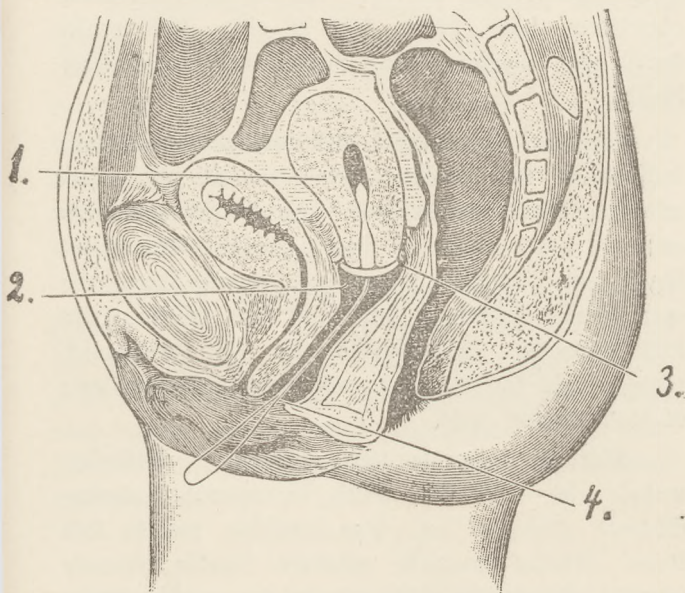
Lõpetaks olgu tähendatud, et hõbe pessariumisi kõigest ühte feltsi on ja see on ise juba suur wiga. Nagu tuitaw, on lasteaja kaelsuurus wäga mitmesugune, seda mööda kui palju korda naisterahwas sünnitanud on, sellepärast peaks pessariumi warre jämedus ka lasteaja suuruse kohane olema, kui ta hästi seal sees seisma peab.

Joonistus 15. Metaalli pessariumi waris.

Kõigest, mis eespool üteldud, on näha, et hõbe pessariumid, kuigi nad ka kõlge puhtamast hõbedast pealtjwad olema, tarwitamisel kõlbulised ei ole ja kuldsetest pessariumidest igate pidi wiletšamad on. Rahju ainult, et wiimased endi kõrge hinna tõttu (nad

maksavad 15 kuni 18 rubla, suuruse järel) neile palju kätte saadavad ei ole, kes neid kõige rohkem tarvitama peatsivad.

Joonistus 16. Naisterahva keha läbilõige, et ära näidata, kuidas metalli pessarium lapseloojas seisab. (1 — lapseloda, 2, — ematupp, 3 lapselooja suu, 4, — ematupe hakatus.)

Ögasthoidmine ajutiselt. (Coitus intermens-truus). Waja on veel meelde tuletada kolmat ja neljat nädalat peale kuupuhastust, s. o. aega, kus Brantsuse õpetlaste F. Pouchett ja Courty*) arvamise järel raskejalgselt jäämiselt kõige vähem kartust on.

Aljutise tagasihoidmise põhjusmõte iseenesest ei ole ilma tegelise tähtsusetta. „Seda võib meelde tuletada,“ ütleb Dr. Ferdy, „kui sa mõnda hoidmise abinõuu järel kasjuda tahad — näit: kui sa orwad, et mõne abiriistaga hästi ümber käia ei oska. Eäherdusel korral tuleb mõnda wiinast päewa enne kuupuhastust walida.“

Lõpusõna. Lõpuks peame meie veel endi kohusetš selle rahju peale tähspanekut juhtida, mis üle piiri mine-mine suguhimu täitmises toob. Sirm raskejalgsels jää-mise eest hoiab abikaasaji liiga sagedasest kofkuelamisest tagasi, mis hoidmise abinõuude tarwitamise korral juba enese tähtsuse kaotab, ja sellepärast peab kartma, et siin liiale minnakse. Litalemineks aga, olgu misugused tahes, ei jää karistamata ja mõjuvad halvasti mõlema abikaasa terwise peale.

Muidugi on raske piiri parajuse ja üleliigsuse wahetele teha — kōik tuleb sellest, kui tugewad ja wastupidamad abikaasad on. Alga harilikult peetakse kaks korda nädalas parajaks mõelduks sugulise tegewuse juures. Sel kombel jääb inimene hea terwise juurde ning tunneb sugutegewusest lõbu. Sagedam tegerine rifub iscäranis raskesti naisterahwa terwist.

Peale selle on sugulist toimetust kahjulik tehalise

*) Dr. J. Pouchet. „Théorie positive de la fécondation des mammifères,“ Paris 1842. Dr. M. Courty. „De l'oeuf et de son développement dans l'espèce humaine,“ Paris 1845.

ehk waimlise wäsituse järele ette wõtta, sest et siis teha kangesti ära kurtub. Sedasama olgu ka sugutamise kohta haiguse ajal ütelda.

Kuupuhastuse ajal on sugulif toimetus tingimata kahjulif. Naisterahwa suguosjad on sel ajal werega täidetud ja väga hellad, ergud erutatud. Sellepärast tuleb siis kõige eest hoida, mis ärritab. Ja esimesel kohal jellepoolest just seisab sugulif läbitäimine. Kuid peale kahju, mis naisterahwas saab, teeb ka meeste-rahwas enesele kahju, sest mädanew weri wõib ta kuse-
toru haigeks teha.

Wiimaks on sugulif toimetus väga kahjulif weel joobnud olelus. *) Alkohol halwab peaju ja seljaroo üdi ära. Tarmis läheb erkusi liiga pingule kistuda, et tarmilist erutust tunda. See aga nõuab palju waewa ning sugulif toimetus kestab jarnasel korral väga kaua. Kõik see nõrgendab ergutama kangesti ja lõpuks ilmub neurasthenie.

Kirjatööd, mis selle raamatu kokkuseadmise juures tarwitatud :

Dr. C. Capellmann. „Facultative Sterilität ohne Verletzung der Sittengesetze“. Aachen 1887.

Dr. Hans Gerdy. „Die Mittel zur Verhütung der Conception.“

*) Проф. Зиртъ. Половая жизнь и половое извращение у мужчинъ и женщинъ пер. съ нѣм. СПб. 1907.

Prof. A. Kleinwächter. „Die wissenschaftlich berechnigte Conceptionsverhinderung“ in „Der Frauenarzt.“ Neuwied 1892.

Dr. Alex Mayer. „Des rapports Conjugaux“. Paris 1884.

Mensinga. „Facultative Sterilität“ 1892. „Ein Beitrag zum Mechanismus der Conception“. 1897. Neuwied.

Alex. Preyer. „Der unvollständige Beischlaf“ Stuttgart 1896.

